

חומש רס"י משולב

פרשת וישב, בראשית לז - מ, קי"ב פסוקים

פרק לו

(א) וישב יעקב בארץ מגייר אביו בארץ כנען:

ויסב יעקב וגו'. אחר שכתב לך ישובי עשו ותולדותיו בדרך קצרה, שלא היו ספונים וחשובים לפרש היאך נתיישבו וסדר מלחמותיהם איך הורישו את החורים, פירש לך ישובי יעקב ותולדותיו בדרך ארוכה כל גלגולי סבתם, לפי שהם חשובים לפני המקום האריך בהם. וכן אתה מוצא בעשרה דורות שמאדם ועד נח, פלוני הוליד פלוני, וכשבא לנח האריך בו. וכן בעשרה דורות שמנח ועד אברהם קיצר בהם, ומשהגיע אצל אברהם האריך בו. משל למרגלית שנפלה בין החול, אדם ממשמש בחול וכברו בכברה עד שמוצא את המרגלית, ומשמצאה הוא משליך את הצרורות מידו ונטל המרגלית.

(דבר אחר וישב יעקב, הפשתני הזה נכנסו גמליו טעונים פשתן, הפחמי תמה אנה יכנס כל הפשתן הזה, היה פיקח אחד משיב לו, ניצוץ אחד יוצא ממפוח שלך ששורף את כולו, כך יעקב ראה כל האלופים הכתובים למעלה, תמה ואמר מי יכול לכבוש את כולן, מה כתיב למטה (פסוק הבא) אלה תולדות יעקב יוסף, וכתיב (עובדיה א יח) והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה ובית עשו לקש, ניצוץ יוצא מיוסף שמכלה ושורף את כולם):

(ב) אלה תולדות יעקב יוסף בן שבוע עשרה שנה היה רעה את-אחיו בצאן

אלה תולדות יעקב. אלה של תולדות יעקב, אלה ישוביהם וגלגוליהם עד שבאו לכלל יישוב. סיבה ראשונה יוסף בן שבע עשרה וגו', על ידי זה נתגלגלו וירדו למצרים. זהו אחר ישוב פשוטו של מקרא להיות דבר דבור על אופניו. ומדרש אגדה דורש, תלה הכתוב תולדות יעקב ביוסף מפני כמה דברים, אחת שכל עצמו של יעקב לא עבד אצל לבן אלא ברחל, ושהיה זיו איקונין של יוסף דומה לו, וכל מה שאירע ליעקב אירע ליוסף, זה נשטם וזה נשטם, זה אחיו מבקש להרגו וזה אחיו מבקשים להרגו, וכן הרבה בבראשית רבה (פד ו). ועוד נדרש בו, וישב - ביקש יעקב לישב בשלוה, קפץ עליו רוגזו של יוסף. צדיקים מבקשים לישב בשלוה, אומר הקדוש ברוך הוא, לא דיין לצדיקים מה שמתוקן להם לעולם הבא, אלא שמבקשים לישב בשלוה בעולם הזה.

והוא נער שהיה עושה מעשה נערות, מתקן בשערו ממשמש בעיניו כדי שיהיה נראה יפה את-בני בלהה כלומר ורגיל אצל בני בלהה, לפי שהיו אחיו מבזין אותו והוא מקרבן ואת-בני זלפה נשי אביו ויבא יוסף את-דבתם רעה אל-אביהם. כל רעה שהיה רואה באחיו בני לאה היה מגיד לאביו, שהיו אוכלין אבר מן החי, ומזלזלין בבני השפחות לקרותן עבדים, וחשודים על העריות. ובשלושתן לקה. על אבר מן החי (להלן פס' לא) וישחטו שיער עזים במכירתו, ולא אכלוהו חי. ועל דבה שסיפר עליהם שקורין לאחיהם עבדים, (תהלים קה יז) לעבד נמכר יוסף. ועל העריות שסיפר עליהם, (להלן טז) ותשא אשת אדוניו וגו'.

דעתם. כל לשון דבה פרלידי"ץ בלע"ז [רכילות], כל מה שהיה יכול לדבר בהם רעה היה מספר. דעה. לשון (שיר השירים ז י) דובב שפתי ישנים:

(ג) וישאל אל אהב את-יוסף מבל-בניו בריב-זקנים היא לו שנולד לו לעת זקנתו. ואונקלוס תרגם בר חכים הוא ליה, כל מה שלמד משם ועבר מסר לו. דבר אחר, שהיה זיו איקונין שלו דומה לו ועשה לו בנתת פסים. לשון כלי מילת, כמו (אסתר א ו) כרפס ותכלת, וכמו (שמואל ב' יג יח)

כתונת פסים דתמר ואמנון. ומדרש אגדה, על שם צרותיו, שנמכר לפוטיפר ולסוחרים ולישמעאלים ולמדינים:

(ד) ויראו אחיו בראתו אהב אביהם מבל-אחיו וישנאו אתו ולא יכלו דברו לדבר עמו לשלם: ולא יכלו לזנו לזלום. מתוך גנותם למדנו שבחם, שלא דברו אחת בפה ואחת בלב:*

(ה) ויחלם יוסף חלום ויגד לאחיו וינספו עוד שנה אתו: (ו) ויאמר אליהם שמעו-נא החלום הזה אשר חלמתי:

(ז) והנה אנחנו מאלמים אלמים כתרגומו מאסרין אסרין, עמרין, וכן (תהלים קכו ו) נושא אלומותיו, וכמוהו בלשון משנה (ב"מ כב): והאלומות נוטל ומכריז בתוף השדה והנה קמה אלמתי נזקפה וגם נצבה לעמוד על עמדה בזקיפה והנה תסבינה אלמתיכם ותשתחווין לאלמתי:

(ח) ויאמרו לו אחיו המלך תמלך עלינו אסמ'שול תמשל בנו וינספו עוד שנה אתו על-חלמתי ועל-דבריו. על דבתם רעה שהיה מביא לאביהם:

(ט) ויחלם עוד חלום אחר וינספר אתו לאחיו ויאמר הנה חלמתי חלום עוד והנה השמש והירח ואחד עשר כוכבים משתחווים לי:

(י) וינספר אל-אביו ואל-אחיו לאחר שספר אותו לאחיו, חזר וספרו לאביו בפניהם ויגער-בו אביו לפי שהיה מטיל שנאה עליו ויאמר לו מה החלום הזה אשר חלמתי הבוא נבוא אני ואמך ואחייך להשתחות לך ארצה. והלא אמך כבר מתה. והוא לא היה יודע שהדברים מגיעין לבלהה, שגדלתו כאמו. ורבתינו למדו מכאן שאין חלום בלא דברים בטלים. ויעקב נתכוון להוציא הדבר מלב בניו שלא יקנאוהו, לכך אמר לו הבוא נבוא וגו', כשם שאי אפשר באמך, כך השאר הוא בטל:

(יא) וינקארבו אחיו ואביו שמר את-הדבר. היה ממתין ומצפה מתי יבוא, וכן (ישעיה כו ב) שומר אמונים, וכן (איוב יד טז) לא תשמור על חטאתי, לא תמתין:

*
שני

(יב) וילכו אחיו לרעות את-צאן אביהם בשכם: לרעות את לאן. נקוד על 'את', שלא הלכו אלא לרעות את עצמן:

(יג) ויאמר ישאל אל-יוסף הלא אחיך רעים בשכם לכה ואשלחך אליהם ויאמר לו הנני. לשון עונה וזריזות, נדרז למצות אביו, ואף על פי שהיה יודע באחיו ששונאין אותו:

(יד) ויאמר לו לך-נא ראה את-שלוש אחיך ואת-שלוש הצאן והשבני דבר וישלחהו מעמק חברון והלא חברון בהר, שנאמר (במדבר יג כב) ויעלו בנגב ויבא עד חברון, אלא מעצה עמוקה של אותו צדיק הקבור בחברון, לקיים מה שנאמר לאברהם בין הבתרים (לעיל טו יג) כי גר יהיה זרעך ויבא שכמה. מקום מוכן לפורענות, שם קלקלו השבטים,

(כו) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־אַחֲיוּ מַה־בְּצַע מֵהַמּוֹן, כְּתַרְגוּמוֹ כִּי נְהַרְגֶה אֶת־אֲחֵינוּ וְכֹסֵינוּ אֶת־דָּמּוֹ. וְנַעֲלִים אֶת־מִיתָתוֹ:

(כז) לָדֹ וְנִמְכְּרֵנוּ לְיִשְׁמַעְאֵלִים וְיִלְנֵנוּ אֶל־תַּהֲרִיבֵנוּ כִּי־אֲחֵינוּ בְּשִׂרְנוּ הוּא וְיִשְׁמָעוּ אֲחֵינוּ וְיִשְׁמְעוּ. וְקִבְּלוּ מִנִּיהַ. וְכָל שְׁמִיעָה שֶׁהִיא קִבְּלַת דְּבָרִים, כְּגוֹן זֶה, וְכִגּוֹן (לַעִיל כֹּחַ ז) וְיִשְׁמַע יַעֲקֹב אֶל אַבְיָו, (שְׁמוֹת כֹּד ז) נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמַע, מִתְּרַגְּמֵי נִקְבַּל. וְכָל שֶׁהִיא שְׁמִיעַת הָאוֹז, כְּגוֹן (לַעִיל ג ח) וְיִשְׁמְעוּ אֶת קוֹל ה' אֱלֹהִים מִתַּהַלֵּךְ בְּגוֹן, (לַעִיל כֹּז ה) וְרַבְקָה שׁוֹמַעַת, (לַעִיל לֶה כב) וְיִשְׁמַע יִשְׂרָאֵל, (שְׁמוֹת טז יב) שְׁמַעְתִּי אֶת תַּלְוֹנוֹת, כּוֹלֵן מִתְּרַגְּמֵי וְשְׁמַעוּ, וְשִׁמְעַת, וְשִׁמַּע, שְׁמִיעַ קִדְמִי:

(כח) וַיַּעֲבְרוּ אַנְשֵׁים מְדִינָיִם זֶה הוּא שִׁירָא אַחֲרָת, וְהוֹדִיעַר הַכְּתוּב שֶׁנִּמְכַּר פַּעֲמַיִם הַרְבֵּה סְחָרִים וְיִמְשִׁכּוּ וְיַעֲלוּ אֶת־יֹסֵף מִדְּהַבֹּר וְיִמְכְּרוּ אֶת־יֹסֵף לְיִשְׁמַעְאֵלִים בְּעֶשְׂרִים כֶּסֶף וְיִמְשְׁכּוּ. בְּנֵי יַעֲקֹב אֶת יֹסֵף מִן הַבּוֹר וְיִמְכְּרוּ לְיִשְׁמַעְאֵלִים, וְהִישְׁמַעְאֵלִים לְמִדְּיָנִים, וְהַמְדִינִים לְמַצְרַיִם וְיַבְיָאוּ אֶת־יֹסֵף מִצְרַיִמָּה:

(כט) וַיֵּשֶׁב רְאוּבֵן אֶל־הַבְּוֹר וּבְמַכְרֵתוֹ לֹא הָיָה שֵׁם, שֶׁהֵגִיעַ יוֹמוֹ לִילֵךְ וְלִשְׁמַשׂ אֶת אַבְיָו. דְּבַר אַחֲרָי, עֹסוֹק הִיא בְּשִׁקוֹ וּבְתַעֲנִיתוֹ עַל שֶׁבִלְבַל יְצוּעֵי אַבְיָו וְהָנָה אִירֵיוֹסֵף בְּבוֹר וְיִקְרַע אֶת־בְּגָדָיו:

(ל) וַיֵּשֶׁב אֶל־אַחֲיוּ וַיֹּאמֶר הִלָּד אֵינְנוּ וְאֵנִי אֵנָה אֲנִי־בָּא. אָנָה אַבְרַח מַצְעָרוֹ שֶׁל אַבָּא:

(לא) וַיִּקְחוּ אֶת־כֶּתֶנֶת יֹסֵף וַיִּשְׁחֲטוּ שְׂעִיר עִזִּים דְּמוֹ דּוּמָה לְשַׁל אָדָם וַיִּטְבְּלוּ אֶת־הַכֶּתֶנֶת בְּדָם: הַפְּתִנָּה. זֶה שְׁמָה, וְכַשֵּׁי הִיא דְּבוּקָה לְתִיבַה אַחֲרָת כְּגוֹן כֶּתֶנֶת יֹסֵף, (לַעִיל פס' ג) כֶּתֶנֶת פְּסִים, (וְיִקְרָא טז ד) כֶּתֶנֶת בַּד, נִקּוּד קְתָנָת:

(לב) וַיִּשְׁלְחוּ אֶת־כֶּתֶנֶת הַפְּסִים וַיַּבְיָאוּ אֶל־אַבְיָהֶם וַיֹּאמְרוּ זֶאת מִצְעָנֵנוּ הַכְּרִינָא הַכְּתָנָת בְּנָךְ הוּא אִסְלָא:

(לג) וַיִּכְרֶה וַיֹּאמֶר כְּתָנֶת בְּנִי הִיא זֶה תִּיהֶ רְעָה אֲכַלְתֶּהּ נַצְעָה בּוֹ רוּחַ הַקּוֹדֵשׁ, סוֹפוֹ שֶׁתִּתְּרָה בּוֹ אֶשֶׁת פּוֹטִיפָר. וְלָמָּה לֹא גִילָה לוֹ הַקּוֹדֵשׁ בְּרוּךְ הוּא, לִפְנֵי שֶׁהַחֲרִימוּ וְקָלְלוּ אֶת כָּל מִי שִׁגִּילָה, וְשִׁתְּפוּ לְהַקְב"ה עִמָּהֶם, אַבְל יִצְחָק הִיא יוֹדַע שֶׁהוּא חַי, אִמֵּר הַיָּאךְ אַגְלָה וְהַקְב"ה אֵינוֹ רֹצֵה לְגַלוֹת לוֹ טֶרֶף טֶרֶף יֹסֵף:

(לד) וַיִּקְרַע יַעֲקֹב שְׁמֹלְתָיו וַיִּשֶׂם שָׁק בְּמִתְּנָיו וַיִּתְאַבֵּל עַל־בְּנֵי יָמָיִם רְבִּיּים. עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם שָׁנָה מִשְׁפִּירֵשׁ מִמֶּנּוּ עַד שִׁירַד יַעֲקֹב לְמַצְרַיִם, שִׁנְאֵמֵר (לַעִיל פס' ב) יוֹסֵף בֶּן שֶׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנָה וְגו', וּבֵן שְׁלוֹשִׁים שָׁנָה הִיא בַּעֲמָדוֹ לְפָנָי פְּרַעָה, וְשֶׁבַע שָׁנֵי הַשּׁוֹבַע וְשְׁנָתַיִם הָרַעַב כֶּשָׁבֵא יַעֲקֹב לְמַצְרַיִם הָרִי עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם שָׁנָה, כִּגְדַע עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם שָׁנָה שֶׁלֹּא קִיָּיִם יַעֲקֹב כְּכּוֹד אַב וְאִם. עֶשְׂרִים שָׁנָה שֶׁהִיא בְּבֵית לָבֵן, וְשְׁתֵּי שָׁנַיִם בְּדָרֵךְ בְּשׁוּבוֹ מִבֵּית לָבֵן, שָׁנָה וְחֲצִי בְּסַכּוֹת וְשֶׁשָׁה חֳדָשִׁים בְּבֵית אֵל, וְזֶהוּ שֹׁמֵר לְלָבֵן (לַעִיל לֹא מָא) זֶה לִי עֶשְׂרִים שָׁנָה בְּבֵיתְךָ, לִי הוֹן, עֵלִי הוֹן, וְסוֹפֵי לְלַקּוֹת כְּגַדָּן:

(לה) וַיִּקְמֵוּ כָּל־בְּנָיו וְכָל־בְּנֹתָיו רַבֵּי יְהוּדָה אֹמְרֵי אַחֲוִית תְּאוּמוֹת נוֹלְדוּ עִם כָּל שִׁבְטֵי וְשִׁבְטֵי וְנִשְׂאָמוּ. רַבֵּי נַחְמִיָּה אֹמְרֵי כְּעֵנִיּוֹת הִיוּ, אֵלֵא מָהוּ וְכָל בְּנוֹתָיו, כְּלוּתָיו, שְׁאִין אָדָם נִמְנַע מִלְּקַרְוֹא לְחַתְּנֵנוּ בְּנוֹ וְלִכְלֹתוֹ בְּתוֹ לְנַחְמוֹ וַיִּמָּאֵן לְהַתְּנַחֵם אִין אָדָם יוֹכֵל לְקַבֵּל תְּנַחוּמִין עַל חַיִּי וְסוֹבּוֹר שְׁמַת, שְׁעַל הַמֵּת נִגְזַרָה גְזִירָה שִׁישְׁתַּכַּח מִן הַלֵּב וְלֹא עַל חַיִּי וַיֹּאמֶר כִּי־אֶרְדָּ אֶל־בְּנֵי כְמוֹ עַל בְּנֵי, וְהַרְבֵּה אֶל מִשְׁמִשִּׁין בְּלָשׁוֹן עַל, (ש"ב כֹּא א) אֶל שְׁאוּל וְאֶל בֵּית הַדְּמָיִם, (ש"א ד כֹּא) אֶל הַלֵּקַח אַרְוֹן הָאֱלֹהִים וְאֶל חֲמִיָּה וְאִישֵׁה אֲבָל שְׁאֵלָה כַּפְּשׁוּטוֹ לְשׁוֹן קֶבֶר הוּא, בְּאַבְלֵי אַקְבֵר וְלֹא אַתְּנַחַם כָּל יְמֵי.

שם עינו את דינה, שם נחלקה מלכות בית דוד, שנאמר (דה"ב י א) וילך רחבעם שכמה:

(טו) וַיִּמְצְאֵהוּ אִישׁ זֶה גְּבַרִיָּאֵל [שִׁנְאֵמֵר (דְּנִיָּאֵל ט כֹּא) וְהוּאִישׁ גְּבַרִיָּאֵל] וְהָנָה תַּעֲבָה בְּשׁוּדָה וַיִּשְׁאֲלֵהוּ הָאִישׁ לְאֶמְרֵי מַדְהַבְּקָשׁ:

(טז) וַיֹּאמֶר אֶת־אֲחֵי אֲנֹכִי מִבְּקָשׁ הַגִּידֶה־נָא לִי אִיפֹה הֵם רַעִים:

(יז) וַיֹּאמֶר הָאִישׁ נָסַעוּ מִזֶּה הַסִּיעוּ עֲצָמַן מִן הָאֲחוּהָ כִּי שְׁמַעְתִּי אֲמָרִים גְּלִבְתָּה דִּתְּלִינָה לְבִקְשׁ לְךָ נִכְלֵי דְתוֹת שִׁמִּיתוֹךְ בַּהֶם. וְלִפְנֵי פְּשׁוּטוֹ שֵׁם מְקוֹם הוּא, וְאִין מְקַרָּא יוֹצֵא מִדִּי פְּשׁוּטוֹ וַיִּלְךְ יוֹסֵף אַחֲרָי אֲחֵיו וַיִּמְצְאֵם בְּדִתָּן:

(יח) וַיִּרְאוּ אֶתְוֹ מַרְחָק וּבְטָרָם יַקְרַב אֲלֵיהֶם וַיִּתְּנַבְּלוּ נַתְמַלְאוּ נִכְלֵים וְעַרְמוּמֵיּוֹת אֶתְוֹ כְּמוֹ אַתּוֹ, עָמוּ, כְּלוֹמַר אֲלוֹי לְהַמִּיתוֹ:

(יט) וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל־אֲחֵיו הֲנֵה פָעַל הַחַלְמוֹת הַלְּזָה בָּא:

(כ) וַעֲתָדָן לְכֹו נִהַרְגָהוּ וְנִשְׁלַכְהוּ בְּאֶחָד הַבְּרוֹת וְאֶמְרֵנוּ תִּיהֶ רְעָה אֲכַלְתֶּהּ וְנִרְאָה מַה־יִּהְיֶה חַלְמוֹתָיו. אִמֵּר רַבֵּי יִצְחָק, מְקַרָּא זֶה אֹמֵר דְּרִשְׁנֵי, רוּחַ הַקּוֹדֵשׁ אֹמֵרֵת כֵּן. הֵם אֹמְרִים נִהַרְגָהוּ, וְהַכְּתוּב מְסִיִּים וְנִרְאָה מַה יִּהְיֶה חַלְמוֹתָיו, נִרְאָה דְּבַר מִי יָקוּם אוֹ שְׁלָם אוֹ שְׁלִי. וְאִי אִפְשָׁר שִׁיאִמְרוּ הֵם וְנִרְאָה מַה יִּהְיֶה חַלְמוֹתָיו, שְׁמַכּוּיִן שִׁיְהַרְגוּהוּ בְּטוֹל חַלְמוֹתָיו:

(כא) וַיִּשְׁמַע רְאוּבֵן וַיַּצְלֵהוּ מִיָּדָם וַיֹּאמֶר לֹא נִבְּנוּ נֶפֶשׁ. מַכְת נֶפֶשׁ זֶה הִיא מִיתָה:

(כב) וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם רְאוּבֵן אֶל־תִּשְׁפַּכְרֶדֶם הַשְּׁלִיכוּ אֶתְוֹ אֶל־הַבְּוֹר הַזֶּה אֲשֶׁר בְּמִדְבַר יַד אֶל־תִּשְׁלַחְרֵבּוּ לְמַעַן הַצִּיל אֶתְוֹ מִיָּדָם לְהַשְׁיִבּוּ אֶל־אֲבָיו. רוּחַ הַקּוֹדֵשׁ מַעֲיִדָה עַל רְאוּבֵן שֶׁלֹּא אִמֵּר זֶאת אֵלֵא לְהַצִּיל אֹתוֹ, שִׁיבּוֹא הוּא וְיַעֲלֵנוּ מִשָּׁם, אִמֵּר אִנִּי כְּכּוֹר וְגַדּוֹל שֶׁבְּכוֹלֵן, לֹא יִתְּלֵה הַסַּרְחוֹן אֵלֵא בִי:

*

שלישי

(כג) וַיְהִי כַּאֲשֶׁר־בָּא יוֹסֵף אֶל־אֲחֵיו וַיִּפְשְׁטוּ אֶת־כֶּתֶנֶתָיו זֶה חֲלוֹק אֶת־כֶּתֶנֶת הַפְּסִים הוּא שֶׁהוֹסִיף לוֹ אַבְיָו יוֹתֵר עַל אֲחֵיו אֲשֶׁר עָלָיו:

(כד) וַיִּקְחֵהוּ וַיִּשְׁלְכוּ אֹתוֹ הַבְּרָה וְהַבְּוֹר רָק אֵין בּוֹ מַיִם. מִשְׁמַע שִׁנְאֵמֵר וְהַבּוֹר רָק, אֵינִי יוֹדַע שְׁאִין בּוֹ מַיִם, מַה תְּלַמּוּד לּוֹמַר אֵין בּוֹ מַיִם, מַיִם אֵין בּוֹ אַבְל נַחְשִׁים וְעַקְרָבִים יֵשׁ בּוֹ:

(כה) וַיִּשְׁבּוּ לְאַכְלֵלְהֶם וַיִּשְׂאוּ עֵינֵיהֶם וַיִּרְאוּ וְהָנָה אַרְחַת יִשְׁמַעְאֵלִים לוֹרַחַת. כְּתַרְגוּמוֹ שִׁירָת, עַל שֵׁם הוֹלְכֵי אוֹרַח בָּאָה מִגְּלָעַד וְגַמְלִיָּהֶם נִשְׂאָיִם לְמָה פֵּרַסָם הַכְּתוּב אֶת מִשְׁאָם, הַהוֹדִיעַ מִתָּן שְׁכָרְךָ שֶׁל צִדִּיקִים, שְׁאִין דְּרַכְּן שֶׁל עֶרְבִיִים לִשְׁאֵת אֵלֵא נֶפֶט וְעַטְרֵן שִׁרִיחֵן רַע, וְלִזְהַ נִזְדַּמְנוּ בְּשִׁמִּים שֶׁלֹּא יוֹזַק מִרִּיחַ רַע נִבְּאָת לְכָל כְּנוּסִי בְּשִׁמִּים הַרְבֵּה קָרוֹי נִכְאָת, וְכֵן (מ"ב כ יג) וַיִּרָאָם אֶת כָּל בֵּית נַחְתָה, מִרְקַחַת בְּשִׁמְיוֹ, וְאוֹנְקוֹלוֹס תְּרַגְּמוּ לְשׁוֹן שְׁעוּה וְצָרִי שָׁרְף הַנוֹטָף מַעְצֵי הַקֹּטֶף, וְהוּא נֹטָף (שְׁמוֹת ל לד), הַנְּמַנָה עִם סְמוּנֵי הַקִּטְרוֹת וְלָטַט לוֹטֵם שְׁמוּ בְּלָשׁוֹן מִשְׁנָה (שְׁבִיעִית ז ו). וְרַבּוּתֵנוּ פִּירְשׁוּ שׁוֹרֵשׁ עֵשֶׂב וְשִׁמּוֹ אִשְׁטוֹרִזִי"א (סְפָלוֹל) בְּמַסַּכַת נְדָה (ח). הוֹלְכִים לְהוֹרִיד מִצְרַיִמָּה:

(יד) וְתָסֵר בְּגָדֵי אֱלֻמְנוּתָהּ מֵעֲלֶיהָ וְתָכַס בְּצַעֲרָהּ וְתִתְעַלֶּף כֹּסֶתָה פָּנֶיהָ
שלא יכיר בה וְתִשָּׁב בַּפֶּתַח עֵינַיִם אֲשֶׁר עַל־דַּרְוֶה תִּמְנַתָּה בַּפְּתִיחַת
עֵינַיִם, בפרשת דרכים שעל דרך תמנתה. ורבותינו דרשו - בפתחו של
אברהם אבינו שכל עינים מצפות לראותו **כִּי רֵאֲתָהּ כִּי־גִדְלָה שְׁלָהּ**
וְהָיָה לֹא־תִּנְתְּנָה לוֹ לֹא־שָׁהּ. לפיכך הפקירה עצמה אצל יהודה, שהיתה
מתאוה להעמיד ממנו בנים:

(טו) וַיִּרְאֶה יְהוּדָה וַיַּחְשְׁבֶהָ לְזוֹנָה לִפְי שְׁיוֹשֶׁבֶת בַּפְּרֶשֶׁת דַּרְכֵי כְּנִי
כְּסֻתָּהּ פְּנִיָּהּ. ולא יכול לראותה ולהכירה. ומדרש רבותינו, כי כסתה
פניה, כשהיתה בבית חמיה היתה צנועה, לפיכך לא חשדה:

(טז) וַיֵּט אֵלֶיהָ אֶל־הַדָּרֶךְ מִדֶּרֶךְ שֶׁהָיָה בָּהּ נֹטָה אֶל הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר הָיָה
בָּהּ, ובלשון לע"ז דשטול"ר [לסטות] וַיֹּאמֶר הַבָּה־נָּא אָבּוּא אֵלַיְךָ הֲכֵסָה
נָלָה. הכיני עצמך ודעתך לכך. כל לשון הבה לשון הזמנה הוא, חוץ ממקום
שיש לתרגמו בלשון נתינה, ואף אותן של הזמנה קרובים ללשון נתינה
הם כִּי לֹא יָדַע כִּי כָלְתָו הוּא וְתֹאמַר מִדֵּה תִתְדַלֵּי כִּי תָבּוּא אֵלַי:

(יז) וַיֹּאמֶר אֲנֹכִי אֲשַׁלַּח גְּדֵרְעִים מִדֶּה־צֶאֱן וְתֹאמַר אֶסְתַּתְּן עֲרֻבּוֹן מִשְׁכוֹן
עַד שְׁלִחָךָ:

(יח) וַיֹּאמֶר מֶה הָעֲרֻבּוֹן אֲשֶׁר אֲתִדְלֶךָ וְתֹאמַר חֲתָמְךָ וּפְתִילֶךָ עֲזַקְתָּךְ
וּשְׁוֹשִׁיפְךָ, טבעת שאתה חותם בה, ושמתלך שאתה מתכסה בה וּמִטְּנָךְ
אֲשֶׁר בְּיָדְךָ וַיִּתְדַלְּהָ וַיָּבֵא אֵלֶיהָ וַתַּהַר לָוּ. גבורים כיוצא בו, צדיקים
כיוצא בו:

(יט) וַתִּקַּם וַתִּלְדֶּךָ וַתִּסֵּר צַעֲפָה מֵעֲלֶיהָ וַתִּלְבַּשׁ בְּגָדֵי אֱלֻמְנוּתָהּ: (כ) וַיִּשְׁלַח
יְהוּדָה אֶת־גְּדֵי הָעֵזִים בְּיַד רַעְהוּ הָעֵדְלָמִי לְקַחַת הָעֲרֻבּוֹן מִיַּד הָאִשָּׁה וְלֹא
מִצֶּאֱהָ:

(כא) וַיִּשְׁאַל אֶת־אֲנָשֵׁי מִקְּמֶה לֵאמֹר אֵיךְ הִקְדַּשְׁתָּ מִקְּדוּשַׁת וּמְזוּמַּת
לְזוֹת הוּא בְּעֵינַיִם עַל־הַדָּרֶךְ וַיֹּאמְרוּ לֵאדֹהִיתָה בְּזֶה קִדְּשָׁהּ:

(כב) וַיִּשָּׁב אֶל־יְהוּדָה וַיֹּאמֶר לֹא מִצֶּאֱתָהּ וְגַם אֲנִשֵּׁי הַמָּקוֹם אָמְרוּ לֹא
הִיתָה בְּזֶה קִדְּשָׁהּ:

(כג) וַיֹּאמֶר יְהוּדָה תִּקְחִי־לָהּ יֵהִיָה שְׁלָהּ מֶה שְׁבִידָהּ בְּפִי נְהִיָה לְבָזוּ אִם
תִּבְקַשְׁנָה עוֹד יִתְפָּרֵס הַדָּבָר וַיְהִיָה גָּאִי, כי מה עלי לעשות עוד לאמת
דברי הַנְּהָה שְׁלַחְתִּי הַגְּדֵי הַזֶּה וְאֵתָה לֹא מִצֶּאֱתָהּ. לפי שרימה יהודה
את אביו בגדי עזים, שהטביל כנתת יוסף בדמו, רמוהו גם אותו בגדי
עזים:

(כד) וַיְהִי כַּמְשָׁלֶשׁ חֲדָשִׁים רַבּוּ שֶׁל רֹאשׁוֹן וְרַבּוּ שֶׁל אַחֲרוֹן וְאִמְצְעֵי
שֶׁלֶם. ולשון כמשלש חדשים, כהשתלש החדשים, כמו (אסתר ט כב)
וּמְשֻׁלּוּחַ מְנוּת, (ישעיה יא יד) מְשֻׁלּוּחַ יָדַם, וכן תרגם אונקלוס כתלות
ירחיא וַיִּגְדֵּל לַיהוּדָה לֵאמֹר וְנִתְּנָה תָמָר כְּלָתְךָ וְגַם הִנֵּה הָרָה לְזִנּוּנַיִם שֶׁם
דָּבָר, מעוברת, כמו (שמות כא כב) אִשָּׁה הָרָה, וכמו (שה"ש י"ו) בָּרָה
כַּחמָה וַיֹּאמֶר יְהוּדָה הוֹצִיאָהּ וְתִשְׁרָף. אמר אפרים מקשאה משום רבי
מאיר, בתו של שם היתה שהוא כהן, לפיכך דנוה בשריפה:

(כה) הוּא מוֹצֵאֵת לִישְׁרָף וְהִיא שְׁלַחָה אֶל־חַמְיָהּ לֵאמֹר לֹא־יֵשׁ אֲשֶׁר
אֵלָה לֹא אֲנֹכִי הָרָה לֹא רִצְתָה לְהַלְבִּין פָּנָיו וְלֹא־מִמֶּךָ אֲנִי מְעוּבֶרֶת, אלא
לאיש אשר אלה לו, אמרה אם יודה מעצמו, יודה, ואם לאו ישרפוני ואל
אלבין פניו. מכאן אמרו נוח לו לאדם שיפילוהו לכבשן האש ואל ילבין פני
חבירו ברבים וְתֹאמַר הַכֹּהֵן נָא לְמִי הַחֲתָמַת וְהַפְּתִילִים וְהַמַּטָּה הָאֵלֶּה:
הכר נל. אין נא אלא לשון בקשה, הכר נא בוראך ואל תאבד שלוש
נפשות:

ומדרשו גיהנם, סימן זה היה מסור בידי מפי הגבורה, אם לא ימות אחד
מבני בחיי מובטח אני שאיני רואה גיהנם וַיִּבְרַךְ אֹתוֹ אָבִיו. יצחק היה
בוכה מפני צרתו של יעקב, אבל לא היה מתאבל, שהיה יודע שהוא חי:

(לו) וְהַמְדַּנִּים מְכָרוּ אֹתוֹ אֶל־מִצְרַיִם לְפֹטִיפָר סָרִיס פְּרָעָה שֶׁר הַטְּבָחִים.
שוחטי בהמות המלך: פ

*

רביעי

פרק לח

(א) וַיְהִי בַעַת הַהוּא וַיִּרְדֵּה יְהוּדָה מֵאֵת אֲחִיו לְמָה נֹסְמָה פְּרֶשֶׁה זֹ
לכאן, והפסיק בפרשתו של יוסף, ללמד שהורידוהו אחיו מגדולתו כשראו
בצרת אביהם, אמרו אתה אמרת למוכרו, אילו אמרת להשיבו היינו
שומעים לך וַיֵּט מֵאֵת אֲחִיו עַד־אִישׁ עֵדְלָמִי נִשְׁתַּתֵּף עִמּוֹ וַיִּחַדֶּה:

(ב) וַיִּרְאֶשׁ יְהוּדָה בְּתִיאֵשׁ כְּנַעֲנִי תִגְרָא וַשְׁמוֹ שְׁוֹעַ וַיִּקְחָהּ וַיָּבֵא אֵלֶיהָ:

(ג) וַתַּהַר וַתִּלְדֶּךָ בֶּן וַיִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ עֵר: (ד) וַתַּהַר עוֹד וַתִּלְדֶּךָ בֶּן וַתִּקְרָא
אֶת־שְׁמוֹ אֲנָן:

(ה) וַתִּסְפָּף עוֹד וַתִּלְדֶּךָ בֶּן וַתִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ שְׁלָה וְהָיָה בְּכֹזִיב בְּלִדְתָהּ
אֵתָו: וְהִסָּה כְּזִיבִי. שם המקום. ואומר אני על שם שפסקה מלדת נקרא
כזיב, לשון (ירמיה טו יח) הִיוּ תַהִיָה לִי כְמוֹ אֲכָזָב, (ישעיה נח יא) אֲשֶׁר
לֹא יִכְזָבוּ מִיָּמָיו, דָּאָם לֹא כֵן מָה בָּא לְהוֹדִיעֵנוּ. ובבראשית רבה (פה ד)
ראיתי וַתִּקְרָא שְׁמוֹ שְׁלָה, פסקת:

(ו) וַיִּקַּח יְהוּדָה אִשָּׁה לְעֵר בְּכוֹרוֹ וַשְׁמָהּ תָמָר:

(ז) וַיְהִי עֵר בְּכוֹר יְהוּדָה רַעַ בְּעֵינַי יִקְוֶה וַיִּמְתְּהוּ יִקְוֶה: כע בעיני ה'.
כרעתו של אונן, משחית זרעו, שנאמר באונן (לקמן פס' י) וַיִּמַּתְּ גַם אוֹתוֹ,
כמיתתו של ער מיתתו של אונן. ולמה היה ער משחית זרעו, כדי שלא
תתעבר ויכחיש יפיה:

(ח) וַיֹּאמֶר יְהוּדָה לְאוֹנָן בָּא אֶל־אִשְׁתִּי אֲחִיךָ וַיְבַסֵּם אֶתְּךָ וְהָקַם זֶרַע
לְאֲחִיךָ. הבן יקרא על שם המת:

(ט) וַיִּדַע אוֹנָן כִּי לֹא לוֹ יִהְיֶה הַזֶּרַע וְהָיָה אֶסְבָּא אֶל־אִשְׁתִּי אֲחִיו וַשְׁחַת
אֶרְצָהּ דֵּשׁ מִבְּפָנָיו וְזוֹרָה מִבְּחוּץ לְבִלְתִּי נִתֵּן זֶרַע לְאֲחִיו:

(י) וַיִּדַע בְּעֵינַי יִקְוֶה אֲשֶׁר עָשָׂה וַיִּמַּת גַּם־אֹתוֹ:

(יא) וַיֹּאמֶר יְהוּדָה לְתָמָר כְּלָתוֹ שְׁכִי אֱלֻמְנָה בֵּית־אָבִיךָ עַד־יִגְדֵּל שְׁלָה
כְּנִי כִּי אָמַר פְּנֵי־יָמוֹת גַּם־הוּא בְּאֲחִיו כִּי אִמַּר וּגו'. כלומר דוחה היה
אותה בקש, שלא היה בדעתו להשיאה לו. כי אמר פנ ימות. מוחזקת
היא זו שימותו אנשיה וַתִּלְדֶּךָ תָמָר וַתִּשָּׁב בֵּית אָבִיהָ:

(יב) וַיִּרְבֹּל הַיָּמִים וַתִּמַּת בְּתִישׁוּעַ אֲשֶׁת־יְהוּדָה וַיִּנְחַם יְהוּדָה וַיַּעַל עַל־גִּזְזֵי
צֶאֱנָו הוּא וַחֲרִיָּה רַעְהוּ הָעֵדְלָמִי תִמְנַתָּה: ויעל על גוזזי צֶאֱנָו. ויעל
תמנתה לעמוד על גוזזי צֶאֱנָו:

(יג) וַיִּגְדֵּל לְתָמָר לֵאמֹר הִנֵּה חַמְיָה עָלָה תִמְנַתָּה לְגוֹ צֶאֱנָו: עולה תמנתה.
ובשמשון הוא אומר (שופטים יד א) וַיִּרַד שִׁמְשׁוֹן תִּמְנַתָּה, בשפוע ההר
היתה יושבת, עולין לה מכאן ויורדין לה מכאן:

*

ששי

(ז) ויהי אחר הדברים האלה ותשא אשת אדניו את עיניה אליוסף ותאמר שכבה עמי: ותשל אשת אלניו וגו'. כל מקום שנאמר 'אחר' - סמוך:

(ח) וימאן ויאמר אלאשת אדניו הן אדני לאידע אתי מה בבית וכל אשר ישרו לך נתן בידי:

(ט) איננו גדול בבית הזה ממני ולא חשף ממני מאומה כי אסאותך באשר אתי אשתו ואיך אעשה הרעה הגדלה הזאת וחטאתי לאלהים. בני נח נצטוו על העריות:

(י) ויהי דברה אליוסף יום ויום ולא שמע אליה לשבב אצלה אפילו בלא תשמיש להיות עמה. לעולם הבא:

(יא) ויהי בהיום הזה כלומר יהי כאשר הגיע יום מיוחד, יום צחוק, יום איד שלהם שהלכו כולם לבית עבודה זרה, אמרה אין לי יום הגון להזקק ליוסף כהיום הזה. אמרה להם חולה אני ואיני יכולה לילך ויבא הביתה לעשות מלאכתו רב ושמואל, חד אמר מלאכתו ממש, וחד אמר לעשות צרכיו עמה, אלא שנראית לו דמות דיוקנו של אביו וכו', כדאיתא במסכת סוטה (לו): ואין איש מאנשי הבית שם בבית:

(יב) ותתפשדו בבגדו לאמר שכבה עמי ויעזב בגדו בידה וינס ויצא החוצה: (יג) ויהי כראותה כירעזב בגדו בידה וינס החוצה:

(יד) ותקרא לאנשי ביתה ותאמר להם לאמר ראו הביא לנו זה לשון קצרה, הביא לנו, ולא פירש מי הביאו, ועל בעלה אומרת כן איש עברי מעבר הנהר, מבני עבר לצחק בנו בא אלי לשבב עמי ואקרא בקול גדול:

(טו) ויהי כשמעו כיהרמית קולי ואקרא ויעזב בגדו אצלי וינס ויצא החוצה:

(טז) ותנח בגדו אצלה ערבוא אדניו של יוסף אלביתו:

(יז) ותדבר אליו בדברים האלה לאמר בא אלי העבד העברי אשר הבאת לנו לצחק בי: כל אלני. לצחק בי העבד העברי אשר הבאת לנו:

(יח) ויהי כיהרמי קולי ואקרא ויעזב בגדו אצלי וינס החוצה:

(יט) ויהי כשמע אדניו את דברי אשתו אשר דברה אליו לאמר בדברים האלה עשה לי עבדך ויחר אפו: ויהי כשמוע אלניו וגו'. בשעת תשמיש אמרה לו כן, וזהו שאמרה 'כדברים האלה עשה לי עבדך', עניני תשמיש כאלה:

(כ) ויקח אדניו יוסף אתו ויתנהו אלבית הסהר מקום אשר אסורי אסירי המלך אסורים ויהי שם בבית הסהר:

(כא) ויהי יקוק אתיוסף ניט אליו חסד שהיה מקובל לכל רואיו, לשון כלה נאה וחסודה שבמשנה (כתובות ז'). ויתן חלו בעיני שר בית הסהר:

(כב) ויתן שר בית הסהר בידיוסף את כל האסירים אשר בבית הסהר ואת כל אשר עשים שם הוא היה עשה. כתרגומו במימריה הוה מתעביד:

(כו) ויגר יהודה ויאמר צדקה בדבריה ממני היא מעוברת. ורבותינו ז"ל דרשו שיצאה בת קול ואמרה ממני ומאתי יצאו הדברים, לפי שהיתה צנועה בבית חמיה גזרתי שיצאו ממנה מלכים, ומשבט יהודה גזרתי להעמיד מלכים בישראל כפי עליון לאנתתיה לשלה בני כי בדין עשתה, על אשר לא נתתיה לשלה בני ולא יוסף עוד לדעתה: ולא יסף עול. יש אומרים לא הוסיף, ויש אומרים לא פסק [וחבירו גבי אלדד ומידד (במדבר יא כה) ולא יספו, ומתרגמינן ולא פסקו]:

(כז) ויהי בעת לדתה וברבקה הוא אומר (לעיל כה כד) וימלאו ימיה ללדת, להלן למלאים וכאן לחסרים והנה תאומים בבטנה: והנה תאומים. מלא, ולהלן (לעיל כה כד) תומים, חסר, לפי שהאחד רשע, אבל אלו שניהם צדיקים:

(כח) ויהי בלדתה ויתן יד ותקח המולדת ותקשר עליה שני לאמר זה יצא ראשונה: ויטו יל. הוציא האחד ידו לחוץ, ולאחר שקשרה על ידו השני, החזירה:

(כט) ויהי כמשיב ידו והנה יצא אחיו ותאמר מה פרצת עליך פרץ חזקת עלך חזקת ויקרא שמו פרץ:

(ל) ואחר יצא אחיו אשר עליו השני ארבע ידות כתובות כאן, כנגד ארבע חרמים שמעל עין שיצא ממנו. ויש אומרים כנגד ארבעה דברים שלקה, (יהושע ז כא) אדרת שנער, ושני חתיכות כסף של מאתים שקלים, ולשון זהב אחד ויקרא שמו זרח. על שם זריחת מראית השני:

ס

*

חמישי

פרק לט

(א) ויוסף הורד מצרימה חוזר לענין ראשון, אלא שהפסיק בו כדי לסמוך ירידתו של יהודה למכירתו של יוסף, לומר לך שבשבילו הורידוהו מגדולתו. ועוד, כדי לסמוך מעשה אשתו של פוטיפר למעשה תמר, לומר לך מה זו לשם שמים אף זו לשם שמים, שראתה באצטרולוגין שלה שעתידיה להעמיד בנים ממנו, ואינה יודעת אם ממנה אם מביתה ויקנהו פוטיפר סריס פרעה שר הטבחים איש מצרי מיד הישמעאלים אשר הורדהו שמה:

(ב) ויהי יקוק אתיוסף ויהי איש מצליח ויהי בבית אדניו המצרי:

(ג) וירא אדניו כי יקוק אתו שם שמים שגור בפיו וכל אשר הוא עשה יקוק מצליח בידו:

(ד) וימצא יוסף חן בעיניו וישרת אתו ויפקדהו על ביתו וכל ישראלו הרי לשון קצר, חסר 'אשר' נתן בידו:

(ה) ויהי מאז הפקיד אתו בביתו ועל כל אשר ישרו ויבדד יקוק אתבית המצרי בגלל יוסף ויהי ברפת יקוק בכל אשר ישרו בבית ובשדה:

(ו) ויעזב כל אשר לו בידיוסף ולא ידע אתו מאומה לא היה נתן לבו לכולם כי אס-הלחם אשר הוא אוכל היא אשתו, אלא שדיבר בלשון נקיה ויהי יוסף יפה תאר ויפה מראה. כיון שראה עצמו מושל, התחיל אוכל ושותה ומסלסל בשערו, אמר הקדוש ברוך הוא, אביך מתאבל ואתה מסלסל בשערך, אני מגרה בך את הדוב, מיד:

(יד) כִּי אִם-זִכְרַתְנִי אֶתְּךָ כַּאֲשֶׁר יִיטֵב לְךָ אֲשֶׁר אִם זִכְרַתְנִי אֶתְךָ, מאחר שייטב לך כפתרוני וְעֵשִׂיתָ נָא עִמָּדִי חֶסֶד אִין נא אלא לשון בקשה והזכרתני אַל-פְּרָעָה וְהוֹצֵאתְנִי מִדְּבַיִת הַזֶּה:

(טו) כִּיגִבַּב גִּבְבֹתַי מֵאַרְץ הָעֵבְרִים וְגִסְפָּה לֹא-עָשִׂיתִי מְאוּמָה כִּי שָׁמוּ אֹתִי בְבוֹר:

(טז) וַיָּרֵא שָׂרֵה-הָאֲפִים כִּי טוֹב פְּתָךְ וַיֹּאמֶר אֶל-יֹסֵף אַרְאֵנִי בְחִלּוּמַי וְהֲנֵה שְׁלֹשָׁה סַלֵּי חֲדָי עֲלֵי-רֵאשִׁי: סלי מוכי. סלים של נצרים קלופים עשויים חורין חורין, ובמקומנו יש הרבה, ודרך מוכרי פת כסנין שקורין אובלידי"ש [רקיקים] לתתם באותן סלים:

(יז) וּבִסָּל הָעֵלְיוֹן מִכָּל מֵאָכֵל פְּרָעָה מַעֲשֶׂה אִפֶּה וְהָעוֹף אֲכַל אֶתֶם מִן הַסֶּל מִעַל רֵאשִׁי: (יח) וַיַּעַן יוֹסֵף וַיֹּאמֶר זֶה פְּתָרְנִי שְׁלֹשֶׁת הַסָּלִים שְׁלֹשֶׁת יָמִים הֵם: (יט) בְּעוֹדוֹ שְׁלֹשֶׁת יָמִים יִשָּׂא פְּרָעָה אֶת-רֵאשֶׁךְ מַעְלֶיךָ וְתִלְךָ אוֹתָךְ עַל-עֵץ וְאָכַל הָעוֹף אֶת-בְּשָׂרְךָ מַעְלֶיךָ:

מַפְטִיר (כ) וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי יוֹם הַלְדֹת אֶת-פְּרָעָה יוֹם לִידוּתוֹ, וְקוּרִין לוֹ יוֹם גִּינוּסִיא. ולשון הולדת, לפי שאין הולד נולד אלא על ידי אחרים, שהחיה מילדת את האשה, ועל כן החיה נקראת מילדת, וכן (יחזקאל טז ד) ומולדותיך ביום הולדת אותך, וכן (ויקרא יג נה) אחרי הוכבס את הנגע, שכיבוסו על ידי אחרים וַיַּעַשׂ מִשְׁתָּהּ לְכֹל-עַבְדֶּיךָ וַיִּשָּׂא אֶת-רֵאשׁוֹן שְׂרָה הַמִּשְׁקִים וְאֶת-רֵאשׁוֹן שְׂרָה הָאֲפִים בְּתוֹךְ עַבְדָּיו. מנאם עם שאר עבדיו, שהיה מונה המשרתים שישרתו לו בסעודתו, וזכר את אלו בתוכם, כמו (במדבר א ב) שאו את ראש, לשון מנין:

(כא) וַיֵּשֶׁב אֶת-שְׂרָה הַמִּשְׁקִים עַל-מִשְׁקֵהוּ וַיִּתֵּן הָכֹס עֲלֵיכֶּךָ פְּרָעָה: (כב) וְאֵת שְׂרָה הָאֲפִים תִּלְךָ כַּאֲשֶׁר פְּתָרְךָ לְהֵם יוֹסֵף:

(כג) וְלֹא-זָכַר שְׂרָה הַמִּשְׁקִים בּוֹ בַיּוֹם אֶת-יֹסֵף וַיִּשְׁכַּחְהוּ. לאחר מכאן. מפני שתלה בו יוסף לזכרו, הוזקק להיות אסור שתי שנים, שנאמר (תהלים מ ה) אשרי הגבר אשר שם ה' מבטחו ולא פנה אל רהבים, ולא בטח על מצרים הקרוים (ישעיה ז ז) רהב: פ

הארות בפרשה

ישמע ראובן ויצילהו מידם... השליכו אותו אל הבור' (לז כא כב). וקשה מה הצלה יש כאן אם בבור יש נחשים ועקרבים. וי"א שלא ידע מכך. ושמעתי פעם ביאור, דידע ראובן שמול האחים יקשה ליוסף להתפלל בלב שלם, שכן יכול להתחנן בפניהם על נפשו וכו', אך מול הנחשים והעקרבים - נותר רק להתפלל, ואז התפילה תהיה בלב שלם, ויגדלו סיכויי הצלתו.

לעיתים לצורך הרצף שולבו הדיבורים ברש"י כסדר הפסוק, גם כשבמקור הרש"י מופיע קודם הדיבור על סוף הפסוק ואח"כ הדיבור על תחילתו, במקרה כזה זה סומן ב- ** בסוף הפסוק. כמו"כ מטבעו של הרש"י המשולב עלולים להיות שינויים קלים בדיבור המתחיל (כגון פתיחת וגו') או במיקומו. את הכללים בהרחבה ניתן לראות במבוא לגיליון פרשת בראשית.

כל הזכויות שמורות. ©

ניתן להשיג את הגיליון (וכן גליונות קודמים) במאגר העלונים הממוחשב של 'דרשו'.

מהדורת כחז כס"י - ניתן להשיג במערכת שבת' בקול הלשון.

וכן ניתן להשיג במייל - 2711526@GMAIL.COM

יש מהדורה בכתב גדול יותר - להשיג במייל הנ"ל

הארות הערות ותיקוני טעויות יתקבלו בברכה 05276-13331

(כג) אִין שְׂרָה בִּית־הַסֵּהר רֵאָה אֶת-בְּלִמְאוּמָה בְּיָדוֹ כַּאֲשֶׁר יִקְוֶה אֶתְּוֹ בשביל שה' אתו וְאֶשְׂרֶהוּא עֲשֵׂה יִקְוֶה מַצְלִיחַ: ס

*

שבועי

פרק מ

(א) וַיְהִי אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה לִפִּי שֶׁהֲרִגְלָה אוֹתָה אֲרוּרָה אֵת הַצַּדִּיק בְּפִי כּוֹלֵם לַדְּבַר בּוֹ, הֵבִיא לְהֵם הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא סוֹרְחָנָם שֶׁל אֱלֹהֵי שִׁיפּוֹנֵם אֲלֵיהֶם וְלֹא אֱלֹהֵי, וְעוֹד שֶׁתִּבּוֹא הָרוּחָה לַצַּדִּיק עַל יְדֵיהֶם תִּטְאֵץ מִשְׁקָהּ מִלְּךָ מִצְרִיִּים וְהָאִפֶּה לַאֲדֻנֵיהֶם לְמִלְכָּה מִצְרִיִּים. זֶה נִמְצָא זָבֹב בְּפִי־לִי פּוֹטִירִין שְׁלוֹ, וְזֶה נִמְצָא צַרוּר בְּגִלוּסְקִין שְׁלוֹ. וְהַלּוֹפֵה. אֵת פֶּת הַמֶּלֶךְ, וְאִין לְשׁוֹן אִפִּי־הָ אֵלָּה בֶּפֶת, וּבִלְע"ז פִּיטוּס"ר [אופה]:

(ב) וַיִּקְצֹץ פְּרָעָה עַל שְׁנֵי סְרִיסָיִם עַל שְׂרָה הַמִּשְׁקִים וְעַל שְׂרָה הָאֲפִים: (ג) וַיִּתֵּן אֹתָם בְּמִשְׁמֵר בַּיֵּת שְׂרָה הַמִּשְׁקִים אֶל-בַּיִת הַסֵּהר מִקּוֹם אֲשֶׁר יוֹסֵף אָסוּר שָׁם:

(ד) וַיִּפְקֹד שְׂרָה הַמִּשְׁקִים אֶת-יֹסֵף אֶתֶם הַלְוִיָּהּ אֶתֶם וַיִּשְׁרַת אֹתָם וַיְהִי יָמִים בְּמִשְׁמֵר. שנים עשר חודש:

(ה) וַיִּחְלְמוּ חֲלוֹם שְׁנֵיהֶם וַיִּחְלְמוּ שְׁנֵיהֶם חֲלוֹם, זֶה פְּשׁוּטוֹ. וּמְדַרְשׁוֹ, כֹּל אֶחָד חֲלוֹם שְׁנֵיהֶם, שְׁחָלַם אֶת חֲלוֹמוֹ וּפְתָרוֹן חִבְרוֹ, וְזֶהוּ שֶׁנֶּאֱמַר (להלן פס' טז) וירא שר האופים כי טוב פתך איש חלמו בליקלה אהך איש כפתרון חלמו כל אחד חלם חלום הדומה לפתרון העתיד לבא עליהם המשקה והאפה אשר למלך מצרים אשר אסורים בבית הסהר:

(ו) וַיָּבֵא אֶלֵיהֶם יוֹסֵף בְּבִקְרָה וַיְרֵא אֹתָם וְהֵנָּם זָעֵפִים. עצבים, כמו (מ"א כ מג) סר זעף, (מיכה ז ט) זעף ה' אשא:

(ז) וַיִּשְׂאֵל אֶת-סְרִיסֵי פְּרָעָה אֲשֶׁר אֶתְּוֹ בְּמִשְׁמֵר בַּיֵּת אַדְנָיו לֵאמֹר מִדּוּעַ פָּנֵיכֶם רָעִים הַיּוֹם: (ח) וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו חֲלוֹם חֲלַמְנוּ וּפְתָרְךָ אִין אֶתְּוֹ וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם יוֹסֵף הַלּוֹא לְאֱלֹהִים פְּתָרְנִים סִפְרָנָא לִּי: (ט) וַיִּסְפַּר שְׂרָה-הַמִּשְׁקִים אֶת-חֲלֹמֵהּ לְיוֹסֵף וַיֹּאמֶר לוֹ בְּחִלּוּמַי וְהִדַּגְפִּין לְפָנַי:

(י) וּבְגִפְזֵן שְׁלֹשָׁה שְׂרִיגִים זְמוּרוֹת אֲרוֹכוֹת שְׁקוּרִין וַיִּדְי"ץ [ענף גפן] וְהוּא כְּפָרְחַת עֲלֵתָה נִצָּה הַבְּשִׁילוֹ אֲשֶׁכְלֵתֶיךָ עֲנָבִים: וְהִיא כְּפּוֹרַחַת. דומה לפורחת. והיא כפורחת - נדמה לי בחלומי כאלו היא פורחת, ואחר הפרח עלתה נצה ונעשה סמדר, אישפני"ר בלע"ז [להנץ], ואחר כך הבשילו, 'והיא כד אפרחת אפיקת בלבבין', עד כאן תרגום של פורחת. נץ גדול מפרח, כדכתיב (ישעיה יח ה) ובוסר גומל יהיה נצה, וכתוב (במדבר יז כג) ויוצא פרח, והדר ויצץ ציץ:

(יא) וְכּוֹס פְּרָעָה בְּיָדֵי וְאָקַח אֶת-הָעֲנָבִים וְאֶשְׁחַט כְּתֵרָגוֹמוֹ וְעֵצֵרִית, וְהִרְבֵּה יֵשׁ בְּלִשׁוֹן מִשְׁנֵה אֶתֶם אֶל-כּוֹס פְּרָעָה וְאֶתָּה אֶת-הַכּוֹס עֲלֵיכֶּךָ פְּרָעָה:

(יב) וַיֹּאמֶר לוֹ יוֹסֵף, זֶה פְּתָרְנִי שְׁלֹשֶׁת הַשְּׂרָגִים שְׁלֹשֶׁת יָמִים הֵם. סימן הֵם לך לשלשת ימים, ויש מדרשי אגדה הרבה:

(יג) בְּעוֹדוֹ שְׁלֹשֶׁת יָמִים יִשָּׂא פְּרָעָה אֶת-רֵאשֶׁךְ שְׁלוֹן חֲשׁוֹנוֹ. כשיפוקד שאר עבדיו לשרת לפניו בסעודה ימנה אותך עמהם וְהַשִּׁיבְךָ עֲלֵיכֶּךָ בְּסִיּוֹם שְׁלֹךְ וּמוּשְׁבְךָ וְנִתְּתָ כּוֹס-פְּרָעָה בְּיָדוֹ כַּמִּשְׁפָּט הָרֵאשׁוֹן אֲשֶׁר הָיִיתָ מִשְׁקָהוּ: